

Suunised

MiFID II sobivusnõuete teatud aspektide kohta

Sisukord

I. Reguleerimisala	4
II. Viited õigusaktidele, lühendid ja mõisted.....	4
III. Eesmärk.....	6
IV. Vastavus- ja aruandluskohustused.....	6
V. Suunised MiFID-sobivusnõuete teatud aspektide kohta.....	7

I. Reguleerimisala

Kellele?

1. Käesolevaid suuniseid kohaldatakse:

- a. pädevatele asutustele ja
- b. ühingutele.

Mis?

2. Käesolevaid suuniseid kohaldatakse seoses MiFID II artikli 25 lõikega 2 ning MiFID II delegeeritud määruse artiklitega 54 ja 55 ning neid kohaldatakse seoses järgmiste MiFID II I lisa A jaos loetletud investeerimisteenuste osutamisega:

- investeerimisnõustamine;
- portfelligalitsemine.

3. Käesolevates suunistes käsitletakse peamiselt olukordi, kus teenuseid osutatakse jaeklientidele. Suuniseid tuleks kohaldada, asjakohases ulatuses, ka siis, kui teenuseid osutatakse kutselistele klientidele, arvestades MiFID II delegeeritud määruse artikli 54 lõike 3 sätteid ja MiFID II II lisa.

Millal?

4. Käesolevaid suuniseid kohaldatakse alates kuu kuu möödumisest suuniste avaldamisest ESMA veebilehel kõigis Euroopa Liidu ametlikes keeltes.

Varasemad finantsinstrumentide turgude direktiivi¹ kohaselt välja antud ESMA suunised kaotavad kehtivuse samal kuupäeval.

II. Viited õigusaktidele, lühendid ja mõisted

Viited õigusaktidele

ESMA määrus

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. novembri 2010. aasta määrus (EL) nr 1095/2010, millega asutatakse Euroopa Järelevalveasutus (Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve), muudetakse otsust nr 716/2009/EÜ ning tunnistatakse kehtetuks komisjoni otsus 2009/77/EÜ.²

¹ ESMA35-43-1163 – suunised MiFID II sobivusnõuete teatud aspektide kohta.

² ELT L 331, 15.12.2010, lk 84.

<i>Finantsinstrumentide turgude II direktiiv (MiFID II)</i>	Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. mai 2014. aasta direktiiv 2014/65/EL finantsinstrumentide turgude kohta ning millega muudetakse direktiive 2002/92/EÜ ja 2011/61/EL. ³
<i>Komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2021/1253</i>	Komisjoni 21. aprilli 2021. aasta delegeeritud määrus (EL) 2021/1253, millega muudetakse delegeeritud määrust (EL) 2017/565 seoses jätkusuutlikkustegurite, -riskide ja -eelistustega arvestamise lõimimisega teatavatesse investeerimisühingute suhtes kohaldatavatesse organisatsioonilistesse nõuetesse ja tegutsemistingimustesse. ⁴
<i>MiFID II delegeeritud määrus</i>	Komisjoni 25. aprilli 2016. aasta delegeeritud määrus (EL) 2017/565, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/65/EL seoses investeerimisühingute suhtes kohaldatavate organisatsiooniliste nõuete ja tegutsemistingimustega ning nimetatud direktiivi jaoks määratletud mõistetega. ⁵

Mõisted

<i>Investeerimistoode</i>	Finantsinstrument (MiFID II artikli 4 lõike 1 punkti 15 tähenduses) või investeerimishoius (MiFID II artikli 4 lõike 1 punkti 43 tähenduses).
<i>Robotnõustamine</i>	Investeerimisnõustamise või portfellivalitsemise teenuste osutamine (täielikult või osaliselt) automaatse või poolautomaatse süsteemi kaudu, mida kasutatakse klientidega suhtlemise vahendina.
<i>Sobivuse hindamine</i>	Tervikprotsess, mis koosneb klienditeabe kogumisest ja sellele järgnevast investeerimistoote kliendile sobivuse hindamisest, mis samuti põhineb ühingu headel teadmistel toodetest, mida ta saab soovitada või millesse kliendi nimel investeerida.
<i>Ühingud</i>	Investeerimisühingud (nagu on määratletud MiFID II artikli 4 lõike 1 punktis 1) ja krediidasutused (nagu on määratletud MiFID II artikli 4 lõike 1 punktis 27), kui nad osutavad investeerimisnõustamise ja portfellivalitsemise teenuseid, mis on loetletud MiFID II I lisa A jaos, investeerimisühingud ja krediidasutused (kui nad tegelevad müügiga või nõustavad kliente investeerimishoiuste valdkonnas), eurofondide valitsejad (nagu on määratletud eurofondide direktiivi artikli 2 lõike 1

³ ELT L 173, 12.6.2014, lk 349.

⁴ ELT L 277, 2.8.2021, lk 1.

⁵ ELT L 87, 31.3.2017, lk 1.

punktis b⁶) ja välised alternatiivsete investeerimisfondide valitsejad (AlFi valitsejad) (nagu on määratletud alternatiivsete investeerimisfondide valitsejate direktiivi artikli 5 lõike 1 punktis a⁷, kui nad osutavad individuaalse portfelli haldamise investeerimisteenuseid või kõrvalteenuseid (eurofondide direktiivi artikli 6 lõike 3 punktide a ja b ning alternatiivsete investeerimisfondide valitsejate direktiivi artikli 6 lõike 4 punktide a ja b tähenduses))

III. Eesmärk

5. Käesolevate suuniste eesmärk on selgitada MiFID II direktiivis sätestatud sobivusnõuete teatud aspektide kohaldamist, et tagada MiFID II direktiivi artikli 25 lõike 2 ning MiFID II delegeeritud määruse artiklite 54 ja 55 ühtne, ühetaoline ja järjekindel kohaldamine.
6. Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve (ESMA) loodab, et käesolevate suunistega edendatakse MiFID II direktiivi sobivusnõuete tõlgendamise ja nende järelevalvealaste käsitusviiside lähenemist, rõhutades mitut olulist teemat ja suurendades sellega olemasolevate standardite väärtust. Aidates tagada ettevõtjate vastavust regulatiivsetele standarditele, eeldab ESMA, et koos sellega tugeneb investorite kaitse.

IV. Vastavus- ja aruandluskohustused

Suuniste staatus

7. Käesolev dokument sisaldab ESMA määruse⁸ artikli 16 kohaselt välja antud suuniseid. Vastavalt ESMA määruse artikli 16 lõikele 3 peavad pädevad asutused ja finantsturu osalised tegema kõik selleks, et suuniseid järgida.
8. Pädevad asutused, kellele käesolevaid suuniseid kohaldatakse, peaksid suuniseid järgima, kasutades neid vajaduse korral oma riiklikes õigus- ja/või järelevalveraamistikes, ka siis, kui teatud suunised on suunatud peamiselt finantsturu osalistele. Käesoleval juhul peaksid pädevad asutused järelevalvetegevuse kaudu tagama, et finantsturu osalised järgivad suuniseid.

Aruandluskohustus

9. Pädevad asutused, kellele neid suuniseid kohaldatakse, peavad vajaduse korral kahe kuu jooksul alates käesoleva dokumendi avaldamisest ESMA veebisaidil kõigis ELi ametlikes keeltes, ESMA-le teatama, kas nad järgivad suuniseid või kavatsevad hakata neid järgima,

⁶ Direktiiv 2009/65/EÜ

⁷ Direktiiv 2011/61/EL

⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. novembri 2010. aasta määrus (EL) nr 1095/2010, millega asutatakse Euroopa Järelevalveasutus (Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve), muudetakse otsust nr 716/2009/EÜ ning tunnistatakse kehtetuks komisjoni otsus 2009/77/EÜ.

koos mittejärgimise põhjustega juhtudel, kui nad ei järgi suuniseid või ei kavatsen neid järgima hakata.

10. Ühingud ei pea teatama, kas nad järgivad käesolevaid suuniseid või mitte.

V. Suunised MiFID-sobivusnõuete teatud aspektide kohta

I.I SOBIVUSE HINDAMISE EESMÄRGI JA ULATUSE TEAVE KLIENTIDELE

Asjakohased õigusaktid: MiFID II direktiivi artikli 24 lõiked 1, 4 ja 5 ning MiFID II delegeritud määruse artikli 54 lõige 1.

1. üldsuunis

11. Ühingud peaksid teatama klientidele selgelt ja mõistetavalt sobivuse hindamisest ja sellest, et sobivuse hindamise põhjus on võimaldada ühingul tegutseda kliendi parimates huvides. Teade peaks sisaldama selgitust selle kohta, et hindamise tegemise eest vastutab ühing, et kliendid mõistaksid, miks neil palutakse esitada teatud teavet ning miks on oluline, et asjaomane teave oleks ajakohane, täpne ja täielik. Sellist teavet võib esitada standardvormis.

Toetavad suunised

12. Sobivuse hindamise teave peaks aitama klientidel mõista nõuete eesmärki. See peaks innustama neid esitama ajakohast, õiget ja piisavat teavet oma teadmiste, kogemuste, finantsolukorra (sh kahjumi katmise võime) ja investeerimiseesmärkide (sh riskitaluvuse) kohta. Ühingud peaksid kliendile rõhutama, et on oluline koguda täielikku ja täpset teavet, et ühing saaks soovitada kliendile sobivaid tooteid või teenuseid. Ilma asjaomase teabeta ei saa ühingud pakkuda klientidele investeerimisnõustamise ega portfelligalitseamise teenuseid.
13. Ühingud ise otsustavad, kuidas nad klientidele sobivuse hindamisest teatavad. Samas peaks kasutatav vorm võimaldama teha kontrole, kas teave on edastatud.
14. Ühingud ei tohiks väita ega jätta muljet, et investeringu sobivuse üle otsustab klient või klient määrab, mis finantsinstrumendid tema isikliku riskiprofiiliga sobivad. Ühingud ei tohiks näiteks teatada kliendile, et tema valitud konkreetne finantsinstrument on talle parim võimalik, või nõuda, et klient kinnitaks instrumendi või teenuse sobivust.
15. Mis tahes vastutuse välistamised (või muud sarnased avaldused), mille eesmärk on piirata ühingu vastutust sobivuse hindamisel, ei mõjuta kuidagi klientidele praktikas pakutud teenuse kirjeldamist ega ühingu asjaomastele nõuetele vastavuse hindamist. Näiteks ei tohi ühingud kliendi teabe (nagu nende investeringu tähtaja/hoidmisaja või riskitaluvusega seotud teave) kogumisel sobivuse hindamiseks väita, et nad ei hinda sobivust.

16. Et aidata klientidel mõista MiFID II delegeeritud määruse artikli 2 lõike 7 kohaselt kasutusele võetud jätkusuutlikkuseelistuste mõistet ja selles kontekstis tehtavaid valikuid, peaksid ühingud selgesti selgitama mõisteid ja eristusi artikli 2 lõike 7 punktides a–c kirjeldatud jätkusuutlikkuseelistuste määratluse eri elementide ning selliste toodete ja jätkusuutlikkuse omadusteta toodete vahel, vältides tehnilist keelt. Ühingud peaksid ka selgitama keskkonna-, sotsiaal- ja juhtimisaspektidele viidates kasutatavaid termineid ja mõisteid.
17. Kliendile robotnõustamise kaudu pakutavate teenustega seotud võimalike teabelünkade lahendamiseks peaksid ühingud teavitama klienti lisaks muule nõutavale teabele järgmisest:
- üksikasjalik selgitus inimsekkumise täpsest astmest ja ulatusest ning kuidas klient saab suhelda inimesega;
 - selgitus selle kohta, et kliendi antavatel vastustel on otsene mõju soovitatud või nende nimel tehtud investeerimisotsuse sobivuse määramisel;
 - investeerimisenõustamise või portfelligalitseamise teenuse osutamisel kasutatavate teabeallikate kirjeldus (nt kui kasutatakse veebiküsimustikku, peaksid ühingud selgitama, et robotnõustamise aluseks võidakse võtta ainult küsimustiku vastused või kas ühingul on juurdepääs muudele kliendiandmetele või kontodele);
 - selgitus selle kohta, kuidas ja millal toimub kliendiandmete uuendamine lähtuvalt kliendi olukorrast, isiklikest asjaoludest jne.
18. Eeldusel et kogu klientidele esitatud teave ja aruanded vastavad asjaomastele sätetele (sh kohustused esitada teavet püsival andmekandjal), peaksid ühingud lisaks hoolikalt kaaluma, kas nende kirjalikud vastutuse välistamised on kavandatud tõhusana (nt vastutuse välistamised on klientidele otseselt kättesaadavad ega ole varjatud ega ebaselged). Robotnõustamist pakkuvate ühingute puhul võib see eelkõige hõlmata järgmist:
- asjakohase teabe rõhutamine (nt kasutatakse selliseid kujunduselemente nagu hüpinknäd);
 - tuleks kaaluda, kas teatud teabele võiks lisada interaktiivse teksti (nt kasutatakse selliseid kujunduselemente nagu kohtspikreid) või teisi vahendeid, et anda lisateavet otsivatele klientidele üksikasjalikku teavet (nt korduma kippuvate küsimuste (KKK) jaotise kaudu).

I.II TUNNE OMA KLIENTI JA OMA TOODET

Klientide mõistmiseks vajalik kord

Asjakohased õigusaktid: MiFID II direktiivi artikli 16 lõige 2 ja artikli 25 lõige 2 ning MiFID II delegeeritud määruse artikli 54 lõiked 2–5.

2. üldsuunis

19. Ühingutel tuleb kehtestada ning rakendada poliitikat ja menetlusi (sealhulgas asjakohased vahendid), mida on vaja klientidega seotud oluliste faktide ja omaduste mõistmiseks. Ühingud peaksid tagama, et klientide kohta kogutud teabe hindamine toimub järjepidevalt, olenemata asjaomase teabe kogumiseks kasutatavatest vahenditest.

Toetavad suunised

20. Ühingute poliitika ja menetlused peaksid neil võimaldama koguda ja hinnata kogu teavet, mida on vaja iga kliendi sobivuse hindamiseks, võttes samas arvesse 3. suunises sätestatud elemente.

21. Ühingud võiksid näiteks kasutada küsimustikke (ka digitaalses vormingus), mille täidavad kliendid ise või ühingud klientidega peetavate arutelude ajal. Ühingud peaksid tagama, et nad küsivad klientidelt piisavalt spetsiifilisi küsimusi, kliendid tõenäoliselt mõistavad neid õigesti ja teabe kogumise iga muu meetodi kavandatud eesmärk saada sobivuse hindamiseks vajalikku teavet.

22. Sobivuse hindamiseks klientidelt vajaliku teabe kogumiseks küsimustike koostamisel peaksid ühingud teadma ning võtma arvesse kõige tavapärasemaid põhjusi, miks investorid võiksid vastata küsimustikule valesti. Eelkõige:

- tähelepanu tuleks pöörata küsimustiku selgusele, ammendavusele ja arusaadavusele, vältides eksitavat, segadust tekitavat, ebatäpset ja liiga tehnilist sõnavara;
- kujundus peaks olema hoolikalt läbi mõeldud ning vältima investorite valikute suunamist (kiri, reavahe jne);
- vältida tuleks küsimuste esitamist sarjadena (teabe kogumine mitme elemendi kohta ühe küsimuse kaupa, eelkõige teadmiste, kogemuste ja riskitaluvuse hindamisel);
- ühingud peaksid hoolikalt kaaluma küsimuste esitamise järjekorda, et andmete kogumine oleks tõhus;
- et oleks võimalik tagada vajalike andmete kogumine, ei tohiks üldjuhul kasutada küsimustikus küsimusele vastamata jätmise võimalust (eriti investori finantsolukorra kohta teabe kogumisel).

23. Ühingud peaksid samuti võtma mõistlikke samme, et hinnata kliendi arusaamist investeerimisriskidest ning investeringutega kaasneva riski ja saadava tootluse vahelisest suhtest, sest see on keskse tähtsusega, et võimaldada ühingutel sobivuse hindamisel tegutseda kliendi parimates huvides. Seega peaksid ühingud küsimuste esitamisel selgitama selgelt ja lihtsalt, et küsimustele vastamise eesmärk on aidata hinnata klientide suhtumist riski (riskiprofiil) ning sellest tulenevalt neile sobivaid finantsinstrumente (ning nendega seotud riske).
24. Sobivuse hindamiseks vajalik teave sisaldab mitmesuguseid elemente, mis võivad mõjutada näiteks kliendi finantsolukorra (sh tema võime katta kahjumit) või investeerimiseesmärkide (sh riskitaluvus) analüüsi. Sellised elemendid on näiteks järgmised:
- kliendi perekonnaseis (eelkõige kliendi õiguspädevus käsutada vara, mis võib kuuluda ka tema partnerile);
 - kliendi pereolud (muutused kliendi pereoludes, nt lapse sünd või täisealise lapse astumine ülikooli, võivad mõjutada tema finantsolukorda);
 - kliendi vanus (mis on enamasti oluline, et hinnata õigesti investeerimiseesmärke, eelkõige finantsriski taset, mida investor on valmis võtma, samuti hoidmisaja/investeerimistähtaega, mis näitab soovi hoida investeringut teatud ajaperioodi jooksul);
 - kliendi tööhõiveolukord (töökoha kindluse määr või asjaolu, et klient läheneb pensionieale, võib mõjutada tema finantsolukorda või investeerimiseesmärke);
 - kliendi likviidsusvajadus teatud asjakohaste investeringute korral või vajadus rahastada tulevast finantskohustust (nt vara ost, õppemaksud).
25. Vajaliku teabe määramisel peaksid ühingud arvestama mõju, mida iga asjaomase teabega seotud oluline muudatus võib avaldada sobivuse hindamisele.
26. Kliendi jätkusuutlikkuseeliste teave peaks hõlmama kõiki MiFID II delegeeritud määruse artikli 2 lõike 7 kohases jätkusuutlikkuseeliste määratluses nimetatud aspekte ning see peaks olema piisavalt üksikasjalik, et võimaldada kliendi jätkusuutlikkuseeliste ühitamist finantsinstrumentide omadustega, mis on seotud jätkusuutlikkusega. Ühingud peaksid klientidelt koguma järgmist teavet:
- Kas kliendil on jätkusuutlikkuseeliste (jah/ei).
 - Kui klient vastab eelmisele küsimusele „jah“: kas kliendil on MiFID II delegeeritud määruse artikli 2 lõike 7 kohase määratluse ühe või mitme punkti a, b või c suhtes jätkusuutlikkuseeliste.
 - Aspektide a ja b korral miinimumosa.

- Aspekti c korral: mis peamisi negatiivseid mõjusid tuleks arvestada, sealhulgas kvantitatiivseid või kvalitatiivseid kriteeriume, mis seda kaalutlust tõendavad.

Kogu protsessi vältel peaksid ühingud kasutama neutraalset ja erapooletut käsitlust, et mitte mõjutada klientide vastuseid.

27. Selle saavutamiseks võiksid ühingud valida järgmise käsitluse.

- Ühingud võiksid koguda teavet kliendi jätkusuutlikkuseeliste kohta, mis osutaksid MiFID II delegeeritud määruse artikli 2 lõike 7 punktides a–c väljendatud ühele või mitmele aspektile. Seda aspekti võiks hinnata suletud jah/ei-küsimuste kaudu.
- Samuti võiksid ühingud koguda teavet selle kohta, kas kliendi jätkusuutlikkuseelised seoses punktidega b ja c, kui neid on, keskenduvad kas keskkonna-, sotsiaalsetele või juhtimise jätkusuutlikkusteguritele või nende kombinatsioonile või kas kliendil puudub selline fookus.
- Kui klient väljendab eelistusi seoses punktides a ja b nimetatud „miinimumosaga“, võivad ühingud seda teavet koguda mitte täpse protsendi, vaid minimaalse protsendina. Need protsendid tuleks esitada kliendi jaoks neutraalselt ja peaksid olema piisavalt üksikasjalikud. Näiteks võiksid ühingud aidata kliendil leida miinimumosa, ühtlustades miinimumosa standarditud miinimumosaga, näiteks „miinimum 20%, miinimum 25%, miinimum 30% jne“.
- Kui klient soovib lisada finantsinstrumendi, mis arvestaks peamisi negatiivseid mõjusid, peaks kogutav teave hõlmama punktis c nimetatud peamise negatiivse mõju kvalitatiivseid või kvantitatiivseid elemente. Ettevõtted võiksid testida kliendi eelistusi ja soovi peamise negatiivse mõju integreerimiseks seoses peamise negatiivse mõju näitajate perekondadega tervikuna, tuginedes kliendi võimalikule keskendumisele keskkonna-, sotsiaalsetele või juhtimisaspektidele, kasutades jätkusuutlikkust käsitleva teabe avalikustamise määruse regulatiivsetes tehnilistes standardides esitatud kategooriaid⁹ (mitte lähenemisviisi, mis põhineb igal peamise negatiivse mõju näitajal), näiteks heitkogused, energiatõhusus, vesi ja jäätmed jne.

Seejärel võiks algatada hindamise iga kategooria kohta, mis on kliendi jaoks oluline/peamine või mitte. See kvalitatiivne hindamine võiks põhineda lähenemisviisidel, mille korral tooted arvestavad peamisi negatiivseid mõjusid (nt välistamisstrateegiad / vastuolude poliitika / hääletus- ja kaasamispoliitika).

Kui klient soovib kaasata finantsinstrumendi, mis arvestab peamisi negatiivseid mõjusid, võiksid ühingud kliendilt küsida samuti, kas on olemas konkreetne majandustegevus, mille ta soovib asjakohaste peamiste negatiivsete mõjude

⁹ KOMISJONI DELEGEERITUD MÄÄRUS (EL) 2022/1288

alusel oma investeringutest välja jätta (näiteks konkreetne majandustegevus, mida peetakse ELi taksonoomiaaraamistiku kohaselt oluliselt kahjulikuks ja/või mis on vastuolus kliendi keskkonna- ja eetikaseisukohtadega ning seotud teatud peamiste negatiivsete mõjudega jätkusuutlikkusteguritele).

28. Ühingutel peaks olema klientidega suhtlevate töötajate jaoks poliitikad ja juhised olukordadeks, kus kliendid vastavad, et neil on jätkusuutlikkuseelistused, kuid nad ei nimeta eelistusi seoses MiFID II delegeritud määruse artikli 2 lõike 7 punktides a–c nimetatud konkreetsete aspektidega või miinimumosaga. Näiteks võib ühing kaalutleda delegeritud määruse artikli 2 lõike 7 punktides a–c sätestatud mis tahes aspekte. Kui ühingud kasutavad seda lähenemisviisi, peaksid nad seda selgitama ja teavitama klienti soovitatud investeerimistoo(de)te jätkusuutlikkuse omadustest või investeerimistoo(de)te kohta, millesse ühing kliendi nimel investeerib ning dokumenteerima sobivusaruandes¹⁰ kliendi valiku mitte täpsustada jätkusuutlikkuseelistusi. Ühingud peaksid tagama sarnase korra olemasolu, kui ühingud pakuvad robotnõustamise teenuseid, selle piiratud inimsuhtluse tõttu.
29. Portfellivalitsemise või investeerimisnõustamise pakkumisel portfelli põhise lähenemisviisiga peaksid ühingud koguma teavet kliendi jätkusuutlikkuseelistuste kohta sama üksikasjalikult, nagu on sätestatud eespool punktides 26 ja 27. Samuti peaksid ühingud küsima kliendilt, mis osa/protsenti portfelist (kui üldse) soovib ta investeerida toodetesse, mis vastavad kliendi jätkusuutlikkuseelistustele. Kui ühingud töötavad näidisportfellidega, milles on ühendatud mõni või kõik eespool punktis 26 loetletud kriteeriumid, peaksid need näidisportfellid võimaldama kliendi eelistuste üksikasjalikku hindamist ja neid ei tohiks tõlgendada küsimustikuna, mis sunnib klienti valima teatud kriteeriumide kombinatsiooni, mis ei vasta tema jätkusuutlikkuseelistustele.¹¹
30. Ühingud peaksid võtma kõik vajalikud meetmed, et piisavalt hinnata klientide arusaamist ühingu pakutavate tooteliikide peamistest omadustest ja nendega seotud riskidest. Kliendi teadmiste ja kogemuste õigeks hindamiseks on eriti oluline, et ühingud kasutaksid mehhanisme, millega välditakse enesehindamist ning tagatakse kliendi esitatud vastuste järjepidevus¹². Kliendi teadmiste ja kogemuste kohta kogutud teavet tuleks võtta arvesse tervikuna, et anda üldhinnang kliendi arusaamisele toodetest ja soovitatud tehingute või portfelli valitsemisega seotud riskidest.
31. Samuti peaksid ühingud hindama kliendi arusaamist põhilistest finantsalastest mõistetest, näiteks sellistest nagu investeerimisrisk (sh kontsentratsioonirisk) ning riski ja tulu tasakaal. Selleks peaksid ühingud kaaluma võetud riski tasemest tuleneda võiva kahjumi/tulu taseme ligikaudsete ja ammendavate näidete kasutamist ning hindama kliendi vastust asjaomastele stsenaariumidele.

¹⁰ „Sobivusaruanne“ on sama kui „sobivuse kirjeldus“, millele on viidatud MiFID II artiklis 25.

¹¹ Käesolevat punkti tuleks lugeda koostoimes suuniste punktiga 87.

¹² Vt 4. suunis.

32. Ühingud peaksid koostama küsimustikud sellisel, et kliendi kohta oleks võimalik saada vajalikku teavet. See võib olla eriti oluline ühingute puhul, kes pakuvad robotnõustamise teenuseid, sest tegemist on piiratud inimsuhtlusega. Hindamisnõuete järgimise tagamiseks peaksid ühingud arvestama järgmiste teguritega:
- kas veebiküsimustiku kaudu kogutud teave võimaldab ühingul järeldada, et nõuanded on klientidele sobilikud, arvestades nende teadmisi ja kogemusi, finantsolukorda ning investeerimiseesmärke ja -vajadusi;
 - kas küsimustikus sisalduvad küsimused on piisavalt selged ja/või kas küsimustik annab vajaduse korral klientidele lisaselgitusi või toob näiteid (nt selliste kujunduselementide nagu kohtspikrid või hüpinknäd kaudu);
 - kas veebiküsimustikku täitvad kliendid saavad kasutada inimsuhtluse võimalust (sh kaugsuhtlust e-posti või mobiiltelefoni teel);
 - kas on võetud meetmeid vastuoluliste kliendivastustega tegelemiseks (nt kasutades küsimustiku kujundamisel funktsioone, mis hoiatavad kliente, kui nende vastused on sisuliselt vastuolulised, ning soovivad neil vastused uuesti läbi mõelda, või rakendades süsteeme, mis märgistavad automaatselt kliendi esitatud vastuolulise teabe, et ühing saaks selle läbi vaadata või anda selle kohta tagasisidet).

Klientidelt kogutava teabe ulatus (proportsionaalsus)

Asjakohased õigusaktid: MiFID II direktiivi artikli 25 lõige 2 ning MiFID II delegeeritud määruse artikli 54 lõiked 2–5 ja artikkel 55.

3. üldsuunis

33. Enne investeerimisenõustamise või portfelligalitseamise teenuste osutamist on ühingutel alati vaja koguda vajalikku teavet¹³ kliendi teadmiste, kogemuste, finantsolukorra ja investeerimiseesmärkide kohta. Vajaliku teabe ulatus võib olla mitmesugune ning arvesse tuleb võtta osutatavate investeerimisenõustamise või portfelligalitseamise teenuste omadusi, investeerimistoodete liiki ja omadusi ning klientide omadusi.

Toetavad suunised

34. Vajaliku teabe kindlaksmääramisel peaksid ühingud võtma kliendi teadmiste, kogemuste, finantsolukorra ja investeerimiseesmärkide kohta arvesse järgmist:
- finantsinstrumendi või -tehingu liik, mida ühing võib soovitada või millega seotud lepinguid sõlmida (sealhulgas riski keerukus ja tase);
 - selle teenuse olemus ja ulatus, mida ühing võib osutada;

¹³ Vajaliku teabena tuleks mõista teavet, mida ühingud peavad koguma MiFID II direktiivi sobivuse nõuetele vastamiseks.

- kliendi vajadused ja asjaolud;
 - kliendi liik.
35. Kuigi kogutava teabe ulatus võib varieeruda, jääb alati samaks standard, millega tagatakse, et soovitus või kliendi nimel tehtav investeering on kliendile sobiv. MiFID-direktiiviga võimaldatakse ühingutel koguda teavet koguses, mis on proportsionaalne nende pakutavate toodete ja teenustega, või ulatuses, milles klient taotleb konkreetseid investeerimisnõustamise või portfelligalitseemise teenuseid. Sellega ei lubata ühingutel vähendada klientidele ette nähtud kaitset.
36. Pakkudes näiteks keerukatele¹⁴ või riskantsetele¹⁵ finantsinstrumentidele juurdepääsu lepinguid, peaksid ühingud hoolikalt kaaluma, kas neil on vaja koguda kliendi kohta rohkem üksikasjalikku teavet, kui nad koguksid juhul, kui võimalikud oleksid vähem keerukad või riskantsed instrumendid. See tähendab, et ühingud saavad hinnata kliendi suutlikkust mõista ja finantsiliselt kanda selliste instrumentide riske¹⁶. Asjaomaste keerukate toodete puhul eeldab ESMA, et ühingud hindaksid põhjalikult muu hulgas kliendi teadmisi ja kogemusi, sealhulgas näiteks tema võimet aru saada mehhanismidest, mis muudavad investeerimistoote keerukaks, kas klient on juba varasemalt sarnaste toodetega (näiteks tuletisinstrumendid või võimendusega tooted) kaubelnud, nendega kauplemise aega jne.
37. Mittelikviidsete instrumentide¹⁷ korral sisaldab kogutav vajalik teave andmeid selle kohta, kui kaua on klient valmis investeeringut hoidma. Alati on vaja koguda teavet kliendi finantsolukorra kohta; kogutava teabe ulatus võib sõltuda selliste finantsinstrumentide liigist, mida soovitatakse või millega liitutakse. Näiteks mittelikviidsete või riskantsete finantsinstrumentide korral võib vajalik kogutav teave sisaldada kõiki järgmisi elemente, mida on vaja, et määrata, kas kliendi finantsolukord võimaldab tal investeerida või säilitada sellistesse instrumentidesse tehtud investeeringut:
- kliendi regulaarne sissetulek ja kogusissetulek, kas sissetulek teenitakse alalise või ajutise tegevuse tulemusena ning sissetuleku allikas (näiteks töötasu, pension, investeeringutulu, üüritulu jne);
 - kliendi vara, sealhulgas likviidne vara, investeeringud ja kinnisvara, sealhulgas kliendi võimalikud finantsinvesteeringud, isiklik vara ja kinnisvarainvesteeringud, pensionifondid ja kõik rahalised hoiused vms. Kui see on asjakohane, peaks ühing koguma teavet ka võimalike olemasolevate, eespool nimetatud varade tingimuste,

¹⁴ Vastavalt MiFID II direktiivis sätestatud ning arvestades 7. suunises esitatud kriteeriume.

¹⁵ Iga ühing eelmääratleb tema investoritele esitatavas pakkumises sisalduvate finantsinstrumentide riskitaseme, arvestades ühingu üle järelevalvet teostava pädeva asutuse antud võimalikke suuniseid, kui olemas.

¹⁶ Igal juhul peaks ühing selleks, et tagada klientide arusaamine investeerimisriskist ja võimalikust kantavast kahjust, võimaluste piires tutvustama riskid selgelt ja arusaadavalt; ühing võib selleks kasutada illustreerivaid näiteid kahjumi ulatuse kohta olukorras, kui investeeringu tulemuslikkus on väike.

¹⁷ Iga ühing eelmääratleb, mis investoritele esitatavas pakkumises sisalduvat finantsinstrumenti peab ta mittelikviidseks, arvestades ühingu üle järelevalvet teostava pädeva asutuse antud võimalikke suuniseid, kui olemas.

tähtaegade, kättesaadavuse, laenude, garantiide ja vajaduse korral muude piirangute kohta;

- kliendi regulaarsed finantskohustused, sealhulgas nii kliendi juba võetud kui ka alles võetavad kohustused (kliendi arvelduskontod, võlgade kogusumma, muud korralised kohustused jt).

38. Kogutava teabe kindlaksmääramisel peaksid ühingud arvestama ka osutatava teenuse laadiga. Praktikas tähendab see järgmist:

- kui osutatakse investeerimisnõustamist, peaksid ühingud koguma piisavalt teavet, et saaks hinnata kliendi suutlikkust mõista iga sellise finantsinstrumendi riske ja olemust, mida ühing kavatseb kliendile soovitada;
- kui osutatakse portfelligalitseamise teenust ja ühing teeb kliendi nimel investeerimisotsuseid, võivad teadmised ja kogemused, mida klient vajab seoses portfelli potentsiaalselt kuuluda võivate kõigi finantsinstrumentidega, olla vähem üksikasjalikud kui siis, kui kliendile osutatakse investeerimisnõustamise teenust. Sellegipoolest peaks klient ka sellistes olukordades mõistma vähemalt üldisi portfelliga seotud riske ja saama üldiselt aru kõikide portfellis sisalduda võivate finantsinstrumentidega seotud riskidest. Ühingud peaksid väga selgelt mõistma ja teadma kliendi investeerimisprofiili.

39. Samuti võib kliendi kohta kogutava teabe üksikasjalikkuse tase oleneda kliendi soovitava teenuse ulatusest. Ühingud peaksid näiteks koguma rohkem teavet nende klientide kohta, kes paluvad kogu finantsportfelli hõlmavat investeerimisnõustamist, kui nende kohta, kes küsivad konkreetset nõu, kuidas investeerida teatud rahasummat, mis on suhteliselt väike osa nende üldisest portfelist.

40. Ühingud peaksid kogutava teabe kindlaksmääramisel arvestama ka kliendi olemusega. Tavaliselt tuleks näiteks koguda põhjalikumalt teavet potentsiaalselt haavatavate klientide (nt eakad kliendid) või kogemusteta klientide kohta, kes taotleavad investeerimisnõustamise või portfelligalitseamise teenuseid esimest korda. Kui ühing osutab investeerimisnõustamise või portfelligalitseamise teenuseid kutselisele kliendile (kes on selleks õigesti liigitatud), on õigus eeldada, et kliendil on vajalik kogemuste ja teadmiste tase, ning seepärast ei ole vaja nende asjaolude kohta teavet hankida.

41. Ka siis, kui investeerimisteenus koosneb investeerimisnõustamise ja portfelligalitseamise teenuse osutamisest iseenesest kutselisele kliendile,¹⁸ on ühingul õigus eeldada, et klient suudab finantsiliselt kanda tehinguga seonduvaid mis tahes investeerimisriske, mis on vastavuses kliendi investeerimiseesmärkidega, ning seetõttu ei ole üldiselt vaja hankida teavet kliendi finantsolukorra kohta. Sellist teavet tuleks siiski hankida, kui see on nõutav kliendi investeerimiseesmärke silmas pidades. Kui klient soovib näiteks

¹⁸ MiFID II direktiivi II lisa I jao kohaselt („Kliendikategooriad, keda käsitletakse kutseliste klientidena“).

maandada riski, peab ühingul olema selle riski kohta üksikasjalik teave, et ta oskaks soovitada tõhusat riskide maandamise instrumenti.

42. Kogutav teave sõltub ka kliendi vajadustest ja olukorrast. Ühingul on tõenäoliselt vaja näiteks mitmesuguste ja/või pikaajaliste investeerimiseesmärkidega kliendi finantsolukorra kohta üksikasjalikumat teavet kui turvalist lühiajalist investeerimist taotleva kliendi korral.¹⁹
43. Teave kliendi finantsolukorra kohta sisaldab teavet tema investeerimiste kohta. See tähendab, et ühingutel on eeldatavalt teave kliendi finantsinvesteeringute kohta ühingu iga instrumendi kohta eraldi. Sõltuvalt osutatud nõustamise ulatusest peaksid ühingud samuti julgustama kliente esitama andmeid teistes ühingutes hoitavate finantsinvesteeringute kohta, võimaluse korral ka iga instrumendi kohta eraldi.

Klienditeabe usaldusväärsus

Asjakohased õigusaktid: MiFID II direktiivi artikli 25 lõige 2 ning MiFID II delegeeritud määruse artikli 54 lõike 7 esimene alapunkt.

4. üldsuunis

44. Ühingud peaksid võtma mõistlikke meetmeid ning kasutama asjakohaseid vahendeid, et tagada klientide kohta kogutava teabe usaldusväärsus ja järjepidevus, ning mitte liialt tuginema kliendi enesehindamisele.

Toetavad suunised

45. Eeldatakse, et kliendid esitavad sobivuse hindamiseks õiget, ajakohast ja täielikku teavet. Ühingutel tuleb siiski võtta mõistlikud meetmed, et kontrollida kogutud klienditeabe usaldusväärsus, täpsust ja järjepidevust²⁰. Ühingud jäävad vastutama selle eest, et neil oleks sobivuse hindamiseks piisav teave. Seepärast ei loeta kliendi allkirjastatud mis tahes lepingut või ühingupoolset andmete avalikustamist, mille eesmärk on ühingu vastutuse piiramine seoses sobivuse hindamisega, vastavaks MiFID II direktiivis ja sellega seotud delegeeritud määruses sätestatud asjaomastele nõuetele.
46. Enesehinnangut peaksid tasakaalustama objektiivsed kriteeriumid. Näited:
 - selle asemel et küsida kliendilt, kas ta saab aru riski-tulu tasakaalu ning riskide hajutamise mõistetest, võiks ühing tuua mõne praktilise näite olukordadest, mis võivad praktikas tekkida, kasutades näiteks graafikuid või positiivseid ja negatiivseid stsenaariume, mis põhinevad mõistlikel eeldustel;

¹⁹ Mõnel juhul ei pruugi klient soovida anda täielikku teavet oma finantsolukorra kohta. Asjaomase küsimuse kohta teabe saamiseks vt MiFID II direktiivi investorite kaitsega seotud teemade küsimuste ja vastuste osa (ESMA35-43-349).

²⁰ Kutseliste klientidega suhtlemisel peaksid ühingud arvestama 3. suunises viidatud proportsionaalsuse põhimõtteid, mis on kooskõlas MiFID II delegeeritud määruse artikli 54 lõikega 3.

- selle asemel, et küsida kliendilt, kas tal on piisavad teadmised konkreetset liiki investeerimistoodete peamiste omaduste ja riskide kohta, peaks ühing esitama näiteks küsimusi, mille eesmärk on hinnata kliendi tegelikke teadmisi konkreetset liiki investeerimistoodete kohta, näiteks esitades kliendile valikvastustega küsimusi, millele klient peaks andma õige vastuse;
 - selle asemel et küsida kliendilt, kas ta tunneb endal olevat teatud toodetesse investeerimiseks piisavat kogemust, võiks ühing kliendilt küsida, mis tooteliike ta tunneb ning kui hiljutine ja sage on tema kauplemiskogemus asjaomaste toodetega;
 - selle asemel et küsida, kas kliendid usuvad, et neil on investeerimiseks piisavalt rahalisi vahendeid, võiks ühing küsida faktilist teavet kliendi finantsolukorra (nt regulaarne sissetulekuallikas ja tasumata kohustused) kohta (nt pangalaenu või muud võlad, mis võivad oluliselt mõjutada kliendi suutlikkust finantsiliselt kanda investeringuga seotud riske ja katta sellega seotud kahjumit);
 - selle asemel et küsida, kas klient tunneb end riski võttes kindlana, võiks ühing küsida, kui suurt kahju oleks klient teatud aja jooksul kas üksikinvesteeringu või kogu portfelli korral valmis kandma.
47. Kliendi teadmiste ja kogemuste hindamisel peaks ühing vältima ka liiga ulatuslike „jah/ei“ vastusega küsimuste või väga ulatuslikku märkeruutudega enesehindamise lähenemisviisi kasutamist (näiteks peaksid ühingud hoiduma kliendile investeerimistoodete loetelude esitamisest ja palumisest tal märkida, mis tooteid ta mõistab). Kui ühingud eeltäidavad vastused kliendi tehingute ajaloo järgi (nt muu investeerimisteenuse kaudu), peaksid nad tagama, et kasutatakse ainult täiesti objektiivset, asjakohast ja usaldusväärset teavet ning kliendile antakse võimalus kõiki eeltäidetud vastuseid vaadata ning vajaduse korral parandada ja/või täiendada, et tagada eeltäidetud teabe täpsus. Samuti peaksid ühingud hoiduma prognoosimast klientide kogemust eelduste alusel.
48. Klientide riskitaluvuse hindamisel küsimustiku kaudu peaksid ühingud lisaks tulevaste investeeringute soovitatavate riski-tulu näitajate uurimisele arvesse võtma ka kliendi riskitaju. Seega kuigi riskitaluvuse puhul tuleks enesehinnangut vältida, võiks esitada selgeid küsimusi klientide isiklike valikute kohta ebaselge riski korral. Esitades kliendile küsimuse selle kohta, kuidas ta reageeriks portfelli väärtuse vähenemise korral, võiksid ühingud lisaks kasutada näiteks graafikuid, konkreetseid protsente või arvnäitajaid.
49. Kui ühingud tuginevad sobivuse hindamisel klientide kasutatavatele vahenditele (näiteks veebiküsimustikud või riskiprofiili koostamise tarkvara), peaksid nad tagama, et neil oleksid olemas sobivad süsteemid ja kontrollimehhanismid, millega kindlustatakse, et vahendid on otstarbekohased ja annavad rahuldavaid tulemusi. Riskiprofiili koostamise tarkvara võiks näiteks sisaldada mõningaid klientide vastuste järjepidevuse kontrollimise mehhanisme, et avastada kogutud teabe eri osade vastuolud.

50. Ühingud peaksid ka võtma mõistlikke meetmeid, et leevendada selliste vahendite kasutamise seotud võimalikke riske. Riskid võivad näiteks tekkida siis, kui kliente julgustatakse andma teatud vastuseid, et saada juurdepääs finantsinstrumentidele, mis ei pruugi neile sobida (ilma et klientide tegelikku olukorda ja vajadusi oleks korrektselt kajastatud)²¹.
51. Klienditeabe terviklikkuse tagamiseks peaksid ühingud vaatlema kogutud teavet tervikuna. Ühingud peaksid olema tähelepanelikud kõigi kogutud teabe eri osade vahel esineda võivate oluliste vastuolude suhtes ning pöörduma mis tahes ebakõlade ja ebatäpsuste lahendamiseks kliendi poole. Selliseid vastuolusid esineb näiteks klientidel, kellel on vähe teadmisi ja kogemusi, vaenulik suhtumine riskidesse või kellel on usaldatav riskiprofiil ja ambitsioonikad investeerimiseesmärgid.
52. Ühingud peaksid võtma meetmeid seoses riskiga, et kliendid võivad oma teadmisi ja kogemusi üle hinnata, lisades näiteks küsimusi, mis aitaksid neil hinnata kliendi üldist arusaama eri finantsinstrumentide omadustest ja riskidest. Sellised meetmed võivad olla eriti olulised robotnõustamise korral, sest klientidele omane ülehindamine võib olla suurem juhul, kui nad esitavad teavet automaatse (või poolautomaatse) süsteemi kaudu, eelkõige olukordades, kus klientide ja ühingu töötajate vaheline suhtlus on eeldatavalt piiratud või puudub täielikult.

Klienditeabe ajakohastamine

Asjakohased õigusaktid: MiFID II direktiivi artikli 25 lõige 2 ning MiFID II delegeeritud määruse artikli 54 lõike 7 teine alapunkt ja artikli 55 lõige 3.

5. üldsuunis

53. Kui ühingul on kliendiga jätkuv kliendisuhe (nt pakkudes investeerimisenõustamise või portfelligalitseamise püsitenust), tuleks kliendi sobivuse hindamiseks kehtestada menetlused, millega määratakse kindlaks järgmine:
 - (a) mis kogutud klienditeabe osa tuleks ajakohastada ja kui sageli;
 - (b) kuidas teavet ajakohastada ja mida tuleks ühingul teha, kui saadakse täiendavat või ajakohastatud teavet või kui klient ei esita nõutavaid andmeid.

Toetavad suunised

54. Ühingud peaksid korrapäraselt kliendi andmed läbi vaatama, et vältida teabe täielikku aegumist, selle muutumist ebatäpsuseks või mittetäielikuks. Selleks peaksid ühingud rakendama meetmeid, et julgustada kliente oluliste muutuste ilmnemisel esialgselt esitatud andmeid ajakohastama.

²¹ Sellega seoses vt ka 5. suunise punkt 54, milles käsitletakse riski, et ühingud mõjutavad klienti varem esitatud andmeid muutma, kuigi kliendi tegelik olukord ei ole muutunud.

55. Ajakohastamise sagedus võib sõltuda näiteks klientide riskiprofiilist ning arvesse tuleb võtta soovitatud finantsinstrumenti. Sobivusnõuete alusel kogutud klienditeabe järgi määrab ühing kliendi investeerimisriski profiili, st mis investeerimisteenused või finantsinstrumendid võivad kliendile üldiselt sobida, arvestades kliendi teadmisi, kogemusi, finantsolukorda (sh tema võimet katta kahjumit) ja investeerimiseesmäärke (sh riskitaluvust). Sagedamat ajakohastamist võib tõenäoliselt vajada näiteks riskiprofiil, mis annab kliendile juurdepääsu suuremale hulgale riskantsematele toodetele. Samuti võib ajakohastamise vajadus tekkida teatud sündmuste korral, näiteks kui klient hakkab lähenema pensionieale.
56. Teavet võiks ajakohastada näiteks klientidega peetavate korraliste kohtumiste ajal või saates klientidele asjakohase küsimustiku. Asjakohased meetmed võivad sisaldada ka kliendi profiili muutmist kogutud ajakohastatud teabe alusel.
57. Seoses kliendi jätkusuutlikkuseelustustega tuleks seda teavet ajakohastada – olemasolevate suhete korral – hiljemalt klienditeabe järgmise korrapärase ajakohastamise kaudu pärast komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2021/1253 kohaldamist. Kliendile tuleks anda võimalus uuendada oma profiili kohe, kui ta seda soovib. Kui klient ei taotle oma profiili kohest ajakohastamist ja ühingult kliendi jätkusuutlikkuseelustusi käsitleva teabe omandamisele eelneval perioodil loetakse klienti „jätkusuutlikkuse seisukohast neutraalseks“ ja seetõttu võib kooskõlas punktiga 85 soovitada kliendile nii jätkusuutlikkusega seotud omadustega tooteid kui ka ilma nendeta.“
58. Samuti peaksid ühingud võtma meetmeid vähendamaks riski kliendi innustamiseks oma profiili ajakohastama selliselt, et see oleks sobiv teatud investeerimistootetele, mis oleks vastasel juhul kliendile sobimatu, ilma et kliendi tegelik olukord oleks muutunud²². Asjaomast liiki riskiga tegelemiseks võiksid ühingud näiteks võtta meetmeid, mille abil saaks enne või pärast tehingute tegemist kindlaks teha, kas kliendi profiili on ajakohastatud liiga sageli või lühikese aja jooksul pärast viimast muutmist (eriti kui asjaomane muudatus on tehtud vahetult mõni päev enne soovitatud investeringut). Asjaomaseid olukordi võiks seetõttu rõhutada või teatada neist asjakohasele kontrolliüksusele. Selline poliitika ja meetmed on eriti olulised olukordades, kus esineb suurem risk, et ühingu huvi satub vastuollu ühingu klientide parimate huvidega, nt olukordades, kus ühing pakub väärtpabereid oma klientidele või kui ühing saab hüvesid toote turustamise eest. Veel üks oluline tegur, mis vajab asjaomases kontekstis kaalumist, on kliendiga toimuva suhtluse liik (nt näost näkku vs automaatse süsteemi kaudu toimuv suhtlus)²³.
59. Ühingud peaksid teavitama klienti, kui esitatud lisateave toob kaasa muudatusi tema profiilis – kas see muutub riskialtimaks (ning seetõttu võib kliendile sobivaks osutada suurem valik riskantsemaid ja keerukamaid tooteid, millega võib kaasneda suurem

²² Asjaomases kontekstis on olulised ka meetmed, mida rakendatakse klienditeabe usaldusväärsuse tagamiseks, nagu on kirjeldatud 4. suunise punktis 44.

²³ Sellega seoses vt ka ESMA varasemad selgitused MiFID II direktiivi investorite kaitse teemaliste küsimuste ja vastuste osas (viide: ESMA35-43-349 – küsimus sobimatute toodetega tehtavate tehingute kohta).

kahju) või hoopis konservatiivsemaks (ning seetõttu võib kliendile sobivaks osutada piiratum valik tooteid).

Juriidiliste isikute või rühmade klienditeave

Asjakohased õigusaktid: MiFID II direktiivi artikli 25 lõige 2 ning MiFID II delegeeritud määruse artikli 54 lõige 6.

6. üldsuunis

60. Ühingul peab olema poliitika, mille alusel saab eelnevalt määrata, kuidas toimub sobivuse hindamine olukordades, kus klient on juriidiline isik või vähemalt kahest füüsilisest isikust koosnev rühm või kui üht või mitut füüsilist isikut esindab teine füüsiline isik. Asjaomases poliitikas tuleks iga eespool osutatud olukorra puhul täpsustada menetlused ja kriteeriumid, mida oleks vaja järgida MiFID II direktiivi sobivuse nõuetele vastamiseks. Ühing peaks eelnevalt kooskõlas kehtiva poliitikaga teavitama kliente (kes on juriidilised isikud, selliste isikute või füüsiliste isikute rühmad, keda esindab teine füüsiline isik) selgesõnaliselt sellest, kelle suhtes tehakse sobivuse hindamist, kuidas sobivuse hindamine praktikas toimub ning mis on selle võimalik mõju asjaomastele klientidele.

Toetavad suunised

61. Ühingud peaksid kaaluma, kas riigi asjakohases õigusraamistikus on konkreetseid sätteid selle kohta, et õigusraamistikku tuleks sobivuse hindamisel arvesse võtta (näiteks juhul, kui seadusliku esindaja määramine on seadusega nõutud, nt alaealiste või teovõimetute isikute või juriidilise isiku puhul).
62. Poliitikas tuleks selgelt eristada olukordi, kus esindaja nähakse ette riigis kohaldatava õiguse alusel, näiteks juriidiliste isikute puhul, ning olukordi, kus esindajat ei ole ette nähtud, ning keskenduda tuleks viimati nimetatud olukordadele. Kui poliitikaga nähakse ette klientide vahelised kokkulepped, tuleks neid selgesõnaliselt ja kirjalikult teavitada mõjust, mida asjaomased kokkulepped võivad avaldada nende vastavate huvide kaitsele. Vastavalt ühingu poliitikale võetud meetmed tuleks nõuetekohaselt dokumenteerida, et võimaldada järelkontrollide teostamist.

Olukorrad, mille puhul riigis kohaldatava õiguse alusel on ette nähtud esindaja

63. MiFID II delegeeritud määruse artikli 54 lõike 6 teises lõigus määratakse kindlaks, kuidas peaks sobivuse hindamine toimuma juhul, kui klient on füüsiline isik, keda esindab teine füüsiline isik või juriidiline isik, kui klient on soovinud kohtlemist kutselise kliendina. Tundub olevat mõistlik, et sama lähenemisviisi võiks kohaldada kõigile juriidilistele isikutele olenemata sellest, kas nad on soovinud kutselise kliendina kohtlemist või mitte.

64. Ühingud peaksid tagama, et asjaomane artikkel oleks menetluste kaudu liidetud nende struktuuri, mis tähendaks muu hulgas seda, et nad kontrollivad, kas esindaja on tegelikult vastavalt riigis kohaldatavale õigusele volitatud tegema tehinguid aluseks oleva kliendi nimel.

Olukorrad, mille puhul riigis kohaldatava õiguse alusel ei ole esindajat ette nähtud

65. Kui klient on vähemalt kahest füüsilisest isikust koosnev rühm ning riigis kohaldatava õiguse alusel ei ole esindajat ette nähtud, tuleks ühingu poliitikas selgeks teha, kellelt vajalikku teavet kogutakse ning kuidas toimub sobivuse hindamine. Kliente tuleks nõuetekohaselt teavitada ühingu lähenemisviisist (nagu on sätestatud ühingu poliitikas) ning asjaomase lähenemisviisi mõjust sellele, kuidas toimub sobivuse hindamine praktikas.
66. Ühingud võiksid kaaluda näiteks järgmisi lähenemisviise:
- (a) nad võiksid paluda vähemalt kahest füüsilisest isikust koosneval rühmal määrata esindaja või
 - (b) nad võiksid kaaluda teabe kogumist igalt individuaalselt kliendilt eraldi ning sobivuse hindamist iga individuaalse kliendi kohta eraldi.

Kui vähemalt kahest füüsilisest isikust koosneval rühmal palutakse määrata esindaja

67. Kui vähemalt kahest füüsilisest isikust koosnev rühm nõustub määrama esindaja, võiks järgida sama lähenemisviisi, mida kirjeldatakse MiFID II delegeeritud määruse artikli 54 lõike 6 teises lõigus: teadmiste ja kogemustena võetakse arvesse füüsilise isiku esindaja või aluseks oleva(te) kliendi (klientide) nimel tehinguid tegema volitatud isiku teadmisi ja kogemusi. Asjaomane määramine peaks olema vormistatud kirjalikult ning vastavalt ja kooskõlas riigis kohaldatava õigusega ning asjaomane ühing peaks selle registreerima. Asjaomaseid kliente – rühma osa – tuleks selgesõnaliselt kirjalikus vormis teavitada mõjust, mida klientide vaheline kokkulepe võib avaldada nende vastavate õiguste kaitsmisele.
68. Kuid ühingu poliitika kohaselt võidakse aluseks oleva(te)lt kliendilt (klientidelt) nõuda nende investeerimiseesmärkidega nõustumist.
69. Kui osapooled ei suuda otsustada, mis isikult (isikutelt) tuleks koguda teadmiste ja kogemuste teavet, mida tuleks sobivuse hindamise jaoks finantsolukorra määramisel arvesse võtta või mis on nende investeerimiseesmärgid, peaks ühing kasutama kõige ettevaatlikumat lähenemisviisi, võttes vastavalt arvesse teavet kõige tagasihoidlikumate teadmiste ja kogemustega, kõige nõrgema finantsolukorraga või kõige konservatiivsemate investeerimiseesmärkidega isiku kohta. Teise võimalusena võib ühingu poliitikas olla sätestatud, et ühing ei saa sellises olukorras osutada investeerimisenõustamise ega portfelligalitseemise teenuseid. Ühingud peaksid olema vähemalt ettevaatlikud, kui rühma kuuluvate klientide teadmiste ja kogemuste tasemes või finantsolukorras on olulisi erinevusi või kui investeerimisenõustamise või

portfellivalitsemise teenused võivad hõlmata võimendusega finantsinstrumente või tingimusliku kohustusega tehinguid, millega võib kaasned olulise kahjumi risk, mis võib ületada klientide rühma esialgset investeringut, ning valitud lähenemisviis tuleks selgelt dokumenteerida.

Kui teavet kogutakse igalt individuaalselt kliendilt eraldi ning sobivust hinnatakse iga individuaalse kliendi kohta eraldi

70. Kui ühing otsustab koguda teavet ja hinnata sobivust iga rühma kuuluva individuaalse kliendi kohta eraldi, kui asjaomaste individuaalsete klientide omadused on oluliselt erinevad (nt kui ühing klassifitseeriks neid erinevate investeerimisportfellide alla), tekib küsimus, kuidas tagada osutatava investeerimise nõustamise või portfellivalitsemise teenuste järjepidevus, arvestades vastava kliendirühma varasid või portfelli. Sellisel juhul võib finantsinstrument sobida ühele rühma kuuluvale kliendile, kuid teisele mitte. Ühingu poliitikas tuleb selgelt täpsustada, kuidas tuleb niisugustes olukordades käituda. Siinkohal peaks ühing jällegi kasutama kõige ettevaatlikumat lähenemisviisi, võttes arvesse teavet rühma kuuluva kõige tagasihoidlikumate teadmiste ja kogemustega, kõige nõrgema finantsolukorraga või kõige konservatiivsemate investeerimiseesmärkidega kliendi kohta. Teise võimalusena võib ühingu poliitikas olla sätestatud, et ühing ei saa sellises olukorras osutada investeerimise nõustamise ega portfellivalitsemise teenuseid. Selles kontekstis tuleb märkida, et teabe kogumine kõigilt rühma kuuluvatelt klientidelt ning võttes hindamisel arvesse nende kõigi teadmiste taseme keskmist profiili, ei vasta tõenäoliselt MiFID II direktiivi üldisele eesmärgile tegutseda klientide parimates huvides.

Investeerimistoodete mõistmiseks vajalik kord

Asjakohased õigusaktid: MiFID II direktiivi artikli 16 lõige 2 ja artikli 25 lõige 2 ning MiFID II delegeeritud määruse artikli 54 lõige 9.

7. üldsuunis

71. Ühinged peaksid tagama, et investeerimistoodete olemuse ja omaduste (sh kulude ja riskide) mõistmiseks rakendatavad poliitika ja menetlused võimaldavad neil soovitada sobivaid investeringuid või investeerida klientide nimel sobivatesse toodetesse.

Toetavad suunised

72. Ühinged peaksid kasutama selgeid ja objektiivseid menetlusi, meetodikaid ja vahendeid, mis võimaldavad neil asjakohaselt arvestada iga investeerimistoote (mida nad võivad soovitada või millesse nad võivad investeerida klientide nimel) eri omadusi, sealhulgas jätkusuutlikkustegureid, ja asjakohaseid riskitegureid (nt krediidirisk, tururisk, likviidsusrisk²⁴ jne). See peaks hõlmama ühingu tootejuhtimise kohustuste eesmärgil

²⁴ On eriti oluline, et tuvastatud likviidsusriski ei tasakaalustataks teiste riskinäitajatega (nt nendega, millega hinnatakse krediidi-/vastaspoole riski ja tururiski). Seda seetõttu, et toodete likviidsusnäitajaid tuleks võrrelda kliendi valmisolekuga hoida investeringut teatud ajaperioodi, st nn hoiuaja jooksul.

tehtud analüüsi arvesse võtmist²⁵. Selle raames peaksid ühingud hoolikalt hindama, kuidas teatud tooted võiksid teatavatel tingimustel käituda (nt vahetusvõlakirjad või muud võlainstrumendid, millele kohaldatakse pankade finantsseisundi taastamise ja kriisilahenduse direktiivi,²⁶ mis võib näiteks muuta nende olemuse aktsiateks). Eriti oluline on arvestada toodete keerukuse astet ning see tuleks sobitada klienditeabega (arvestades eriti klientide teadmisi ja kogemusi). Kuigi keerukus on suhteline mõiste, mis sõltub mitmest tegurist, peaksid ühingud sobivuse hindamisel toodetele antava keerukuse taseme asjakohaseks kindlaksmääramiseks lisaks arvesse võtma MiFID II direktiivis sätestatud kriteeriume ja põhimõtteid.

73. Toodete jätkusuutlikkustegurite kaalutlemisel järgnevas ühitamiseks kliendi jätkusuutlikkuseelistustega võiksid ühingud näiteks järjestada ja rühmitada finantsinstrumente, mis kuuluvad nende pakutavate toodete valikusse, arvestades järgmist: i) mis osa on investeeritud majandustegevusse, mis kvalifitseerub keskkonnasäästlikuks (nagu on määratletud taksonoomiamääruse artikli 2 punktis 1); ii) jätkusuutlike investeeringute osa (nagu on määratletud jätkusuutlikkust käsitleva teabe avalikustamise määruse artikli 2 punktis 17); iii) peamiste negatiivsete mõjude ning muude keskkonna-, sotsiaal- ja juhtimisalaste jätkusuutlikkuse omaduste arvestamine. Selline rühmitamine peaks olema kooskõlas ka ühingu analüüsiga, mis on tehtud tootejuhtimise kohustuste täitmiseks. Ühingutele tuletatakse meelde, et finantsinstrumentide rühmitamine sobivuse hindamise eesmärgil ei saa asendada klientidelt teabe kogumist, nagu on kirjeldatud eespool punktides 26 ja 27.
74. Ühingud peaksid kehtestama menetlused tagamaks, et nende tootepakkumises kasutatav investeerimistoodete mõistmiseks ja nõuetekohaseks klassifitseerimiseks kasutatud teave on usaldusväärne, täpne, järjepidev ja ajakohane. Asjaomaste meetmete vastuvõtmisel peaksid ühingud arvesse võtma kaalutavate toodete erinevaid omadusi ja laadi (nt eriomadustega keerukamate toodete puhul võivad olla vajalikud üksikasjalikumad meetodid ning ühingud ei tohiks investeerimistoodete mõistmiseks ja klassifitseerimiseks tugineda ainult ühele andmete esitajale, vaid peaksid asjaomaseid andmeid kontrollima ja kahtluse alla seadma või võrdlema esitatud andmeid mitme teabeallikaga).
75. Lisaks peaksid ühingud kasutatud teabe läbi vaatama, et see kajastaks mis tahes asjakohaseid muudatusi, mis võivad mõjutada toote klassifitseerimist. See on finantsturgude jätkuvat arengut ja kasvavat kiirust arvestades eriti oluline.

²⁵ Elköige nõutakse MiFID II direktiivi artikli 24 lõike 2 teise lõigu kohaselt, et ühing „peab mõistma tema poolt pakutavaid või soovitatavaid finantsinstrumente“, et ta suudaks täita kohustust tagada pakutud või soovitatud toodete ja seotud lõppkliendide sihtturu ühilduvus.

²⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. mai 2014. aasta direktiiv 2014/59/EL, millega luuakse krediidiasutuste ja investeerimisühingute finantsseisundi taastamise ja kriisilahenduse õigusraamistik ning muudetakse nõukogu direktiivi 82/891/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 2001/24/EÜ, 2002/47/EÜ, 2004/25/EÜ, 2005/56/EÜ, 2007/36/EÜ, 2011/35/EL, 2012/30/EL ja 2013/36/EL ning määruseid (EL) nr 1093/2010 ja (EL) nr 648/2012 (ELT L 173, 12.6.2014, lk 190–348).

I.III KLIENTIDELE SOBIVATE TOODETE PAKKUMINE

Investeeringu sobivuse tagamiseks vajalik kord

Asjakohased õigusaktid: MiFID II direktiivi artikli 16 lõige 2 ja artikli 25 lõige 2 ning MiFID II delegeeritud määruse artikkel 21.

8. üldsuunis

76. Klientidele sobivate investeeringute pakkumiseks peaksid ühingud kehtestama poliitika ja menetlused, millega tagatakse, et nad võtavad järjekindlalt arvesse järgmisi aspekte:
- kogu kättesaadav klienditeave, mis on vajalik investeeringu, sealhulgas kliendi praeguse investeerimisportfelli (ja selles varade jaotuse) sobivuse hindamisel;
 - kõik sobivuse hindamisel kaalutavad investeeringute olulised omadused, sealhulgas kõik asjaomased riskid ja mis tahes otsesed või kaudsed kulud kliendile²⁷.

Toetavad suunised

77. Ühingutel palutakse meeles pidada, et sobivuse hindamine ei piirdu finantsinstrumendi ostu soovitusetega. Iga soovitus peab olema sobiv, olgu siis tegemist soovitusetega osta või mitte osta, hoida või müüa instrumenti²⁸.
78. Ühingutel, kes tuginevad sobivuse hindamisel vastavatele vahenditele (näiteks näidisportfellid, varade jaotuse tarkvara või võimalike investeeringute riskiprofiili koostamise vahend), peaksid olema sobivad süsteemid ja kontrollimehhanismid tagamaks, et vahendid oleksid otstarbekohased ja annaksid rahuldavaid tulemusi.
79. Sellega seoses tuleks vahendid kavandada nii, et need arvestaksid iga kliendi või investeerimistoote kõiki asjakohaseid omadusi. Näiteks vahendid, mis liigitavad kliente või investeerimistooteid üksnes üldjoontes, ei ole otstarbekohased.
80. Ühing peaks kehtestama poliitika ja menetlused, mis muu hulgas aitaksid tagada järgmist:
- kliendile osutatavate nõustamis- ja portfelligalitsemisseliste teenuste korral võetakse arvesse asjakohast riski hajutamise määra;
 - klient mõistab piisavalt hästi riski ja tulu seost, st riskivabade varade vältimatult väikest tasuvust, ajalise mõõtmise esinemist selle seose puhul ning kulude mõju investeeringutele;

²⁷ Kohustus teavitada kliente kuludest: vt MiFID II delegeeritud määruse artiklid 50 ja 51.

²⁸ Vt MiFID II delegeeritud määruse põhjendus 87 ning CESRi IV jaotise punkt 31 „Nõustamise MiFID direktiivi kohane määratlus“, küsimused ja vastused, 19. aprill 2010, CESR/10-293.

- kliendi finantsolukord võimaldab investeringuid finantseerida ja klient suudab kanda investeringutest tulenevat võimalikku kahju;
 - mis tahes isiklike soovitude või selliste tehingute korral, mis sõlmitakse investeerimisnõustamise või mittelikviidset toodet hõlmava portfelligalitseamise teenuse osutamise ajal, võetakse arvesse aega, kui kaua on klient valmis investeringut hoidma, ning
 - ennetatakse mis tahes huvide konflikte, mis võiksid kahjustada sobivuse hindamise kvaliteeti.
81. Jätkusuutlikkuseelistusi tuleks käsitleda alles siis, kui sobivust on hinnatud kooskõlas teadmiste ja kogemuste kriteeriumide, finantsolukorra ja muude investeerimiseesmärkidega. Kui pärast seda hindamist on leitud sobivate toodete valik, tuleks teises etapis leida toode või portfelligalitseamise või portfelligalitseamise investeerimisnõustamise korral kliendi jätkusuutlikkuseelistusi rahuldav investeerimisstrateegia.
82. Kui ühing kavatab investeerimisnõustamise kontekstis soovitada toodet, mis ei vasta kliendi esialgsetele jätkusuutlikkuseelistustele, nagu on osutatud komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2021/1253 põhjenduses 8, saab ta seda teha alles siis, kui klient on oma jätkusuutlikkuseelistusi kohandanud. Ühingu selgitus sellise võimaluse kasutamise põhjuse ja kliendi otsuse kohta tuleks dokumenteerida sobivusaruandes. Ühingutele tuletatakse meelde, et see võimalus viitab ainult jätkusuutlikkuseelistustele, muude sobivuse hindamise kriteeriumide korral peab toode vastama kliendiprofiilile ja muul juhul ei soovitata seda MiFID II delegeeritud määruse artikli 54 lõike 10 kohaselt.
83. Kui klient kohandab jätkusuutlikkuseelistusi, peaks see kohandamine viitama üksnes asjaomasele investeerimisnõustamisele, mitte kliendi üldisele profiilile. Investeerimisnõustamise korral tuleks kohandamine dokumenteerida ka sobivusaruandes ja selle suhtes tuleks kohaldada korrapärast järelevahtemenetlust. Pärast seda, kui klient on väljendanud kavatsust oma eelistusi kohandada, kuid mitte varem, võib ühing avaldada kliendile teavet jätkusuutlikkuse omadustega toodete pakkumise kohta.
84. Portfelligalitseamise korral tuleb volituse ja investeerimisstrateegia kokkuleppimisel kliendi jätkusuutlikkuseelistused, sealhulgas miinimumosa, mis investeeritakse jätkusuutlikkuse omadustega investeringutesse, koguda ja neid hinnata. Kui ühing ei suuda neid eelistusi täita, peaks ta seda kliendiga arutama, kui ta lepib kokku volituses, milles investeerimisstrateegia on määratletud, ja küsima kliendilt, kas ta soovib oma eelistusi kohandada. Kliendi otsus tuleks märkida volitusesse.

Portfelligalitseamise investeerimisnõustamise pakkumisel peaksid ühinged hindama kliendi jätkusuutlikkuseelistusi, sealhulgas miinimumosa esialgse sobivuse hindamisel. Seejärel peaks ühing jälgima, kas need eelistused on portfelli tasandil ikka veel täidetud või mitte, ning andma vajaduse korral asjakohaseid soovitusi.

Portfellivalitsemise või portfelli põhise investeerimisnõustamise korral, kui klient kohandab jätkusuutlikkuseelistusi pärast esialgset sobivuse hindamist, peaksid ühingud hindama selle muudatuse mõju ja kas see tingib portfelli uue tasakaalustamise.

85. Kui klient ei vasta küsimusele, kas tal on jätkusuutlikkuseelistusi, või vastab „ei“, võib ühing pidada seda klienti „jätkusuutlikkuse seisukohast neutraalseks“ ja soovitada nii tooteid, millel on jätkusuutlikkusega seotud omadused, kui ka tooteid, millel neid ei ole.
86. Sobivuse hindamiseks vastuvõetava meetodika üle otsustamisel peaks ühing samuti arvesse võtma pakutavate teenuste liiki ja omadusi ning üldisemalt ärimudelit. Näiteks kui ühing osutab kliendile portfelli valitsemise teenust või nõustab klienti seoses portfelliga, peaks ta vastu võtma meetodika, mis võimaldab tal teostada sobivuse hindamist, mille puhul võetakse arvesse kogu kliendi portfelli tervikuna.
87. Sobivuse hindamisel peaks portfelli valitsemise teenust pakkuv ühing ühelt poolt hindama – kooskõlas käesolevate suuniste punkti 38 teise alapunktiga – kliendi teadmisi ja kogemusi iga finantsinstrumendi liigi korral, mida võib tema portfelli hõlmata, ning tema portfelli valitsemisega kaasnevat riski. Sõltuvalt seotud finantsinstrumentide keerukuse tasemest peaks ühing hindama klienti teadmisi ja kogemusi üksikasjalikumalt, mitte ainult instrumendi liigi alusel (nt allutatud võlg, mitte võlakirjad üldiselt). Teisalt, arvestades klienti finantsolukorda ja investeerimiseesmärke, võib sobivuse hindamise instrumendi (instrumentide) ja tehingu(te) mõju kohta teha tervikuna klienti portfelli tasandil. Kui investeerimisstrateegia on praktikas määratletud portfelli valitsemise lepingus piisavalt üksikasjalikult, sobides kliendile MiFID II direktiivis sätestatud sobivuse kriteeriumide alusel ning kui ühing järgib seda strateegiat, võib investeerimisotsuste sobivust hinnata investeerimisstrateegia suhtes, nagu on sätestatud portfelli valitsemise lepingus ning klienti portfelli tervikuna peaks peegeldama asjaomast kokkulepitut investeerimisstrateegiat.

Kui ühing teostab sobivuse hindamist, võttes investeerimisnõustamise teenuse osutamisel aluseks klienti portfelli tervikuna, tähendab see seda, et ühelt poolt tuleks klienti teadmiste ja kogemuste taset hinnata iga investeerimistoote ning seotud tehinguga kaasnevate riskide osas. Teisalt, arvestades klienti finantsolukorda ja investeerimiseesmärke, võib sobivuse hindamise seoses toote ja tehingu mõjuga teha klienti portfelli tasandil.

88. Kui ühing lähtub sobivuse hindamisel klienti portfelli tervikuna, võiks ta hinnata sobivust jätkusuutlikkuseelistuste suhtes, näiteks kohaldades neid eelistusi (sh miinimumosa, mis investeeritakse jätkusuutlikkuse omadustega investeringutesse²⁹) portfelli kui terviku tasandil või portfelli osa/protsendi tasandil, mida klient soovib investeerida jätkusuutlikkuse omadusega toodetesse³⁰.

²⁹ Vt suuniste punkt 26.

³⁰ Vt suuniste punkt 29.

89. Kui ühing võtab sobivuse hindamisel aluseks kliendi portfelli tervikuna, peaks ta tagama portfelli ulatuses asjakohase riski hajutamise määra, võttes arvesse kliendi portfelli riskipositsiooni erinevate finantsriskide suhtes (geograafiline risk, valuutarisk, varaklassi risk jne). Näiteks juhul, kui ühingu arvates on kliendi portfell liiga väike, et võimaldada tõhusat krediidiriskide hajutamist, võib ühing kaaluda asjaomaste klientide suunamist nende investeringuliikide suunas, mis on „tagatud“ või iseenesest hajutatud (nt hajutatud investeerimisfond).

Ühingud peaksid olema krediidiriski suhtes eriti ettevaatlikud: kaaluda tuleks eriti kliendi portfelli riskipositsiooni ühe emitendi või sama rühma emitentide suhtes. Seda seetõttu, et kui kliendi portfell sisaldab ühe ettevõtja (või sama rühma kuuluvate ettevõtjate) tooteid, võib klient asjaomase ettevõtja kohustuste täitmata jätmisel kaotada kogu oma investeringu. Tegutsedes mudelite kaudu, mille puhul ühing pakub väärtpabereid oma klientidele, tuletatakse ühingutele meelde ESMA 2016. aasta avaldust pankade finantsseisundi taastamise ja kriisilahenduse direktiivi³¹ kohta, mille kohaselt „*peaksid nad vältima liigset investeringute koondamist finantsinstrumentidesse (mille suhtes kehtib kriisilahenduskord), mille on väljastanud ühing ise või samasse rühma kuuluvad ettevõtjad*“. Seetõttu peaksid ühingud lisaks toodete krediidiriski hindamiseks rakendatavatele meetodikatele (vt 7. suunis) vastu võtma ka *ad hoc* meetmeid ja menetlusi, et tagada krediidiriski kontsentratsiooni tõhus tuvastamine, ohjamine ja vähendamine (nt võidakse hõlmata eelnevalt fikseeritud künniseid)³².

90. Et tagada automaatsete vahendite kaudu (isegi kui kliendisuhtlus ei toimu automaatsete süsteemide kaudu) teostatud sobivuse hindamise järjepidevus, peaksid ühingud regulaarselt jälgima ja testima algoritme, mis toetavad soovitatud või klientide nimel tehtud tehingute sobivust. Asjaomaste algoritmide määratlemisel peaksid ühingud arvesse võtma kliendile esitatud pakkumises sisalduvate toodete olemust ja omadusi. Eelkõige peaksid ühingud tegema vähemalt järgmist:

- kehtestama asjakohased projekteerimistarkvara dokumendid, milles määratletakse selgelt algoritmide eesmärk, ulatus ja ehitus. Otsustamisskeemid või -eeskirjad peaksid vajaduse korral kuuluma asjaomaste dokumentide juurde;
- ühingutel peaks olema dokumenteeritud testimisstrateegia, milles selgitatakse algoritmide testimise ulatust. See peaks hõlmama testimiskavasid, testjuhtumeid, testimistulemusi, vigade parandust (kui on asjakohane) ning lõplikke testitulemusi;
- ühingud peaksid kehtestama asjakohased poliitikameetmed ja menetlused algoritmide muudatuste haldamiseks, sh asjaomaste muudatuste kontrollimiseks ja aruandluseks. Selleks tuleb kehtestada turvameetmed, et teostada kontrolle ja takistada volitamata juurdepääsu algoritmile;

³¹ Vt „MIFID direktiivi praktikad ühingutele, kes müüvad finantsinstrumente, millele kohaldatakse pankade finantsseisundi taastamise ja kriisilahenduse direktiivi kohast kriisilahenduskorda“ (ESMA/2016/902).

³² Selleks peaksid ühingud kooskõlas nimetatud ESMA avaldusega arvestama pakutavate võlakirjade eriomadusi (sh nende riskiomadusi ja emitendi olukorda), samuti klientide finantsolukorda, sealhulgas nende võimet katta kahjumit, ning investeerimiseesmärke, sealhulgas nende riskiprofiili.

- läbi vaatama ja ajakohastama algoritme, et tagada asjakohaste muudatuste kajastamine (nt turumuutused ja muudatused kehtivates õigusaktides), mis võivad mõjutada nende tõhusust;
- kehtestama poliitika ja menetlused, mis võimaldaksid tuvastada algoritmi mis tahes vea ning sellega asjakohaselt tegeleda, sh näiteks nõustamisteenuse peatamine, kui vea tõttu võidakse anda ebasobivat nõu ja/või rikutakse asjaomast õigusakti/määrust;
- kasutama asjakohaseid ressursse, sh inim- ja tehnoloogilisi ressursse, et teostada algoritmide toimimise kontrolli ja järelevalvet, vaadates pakutud nõustamisteenuse asjakohaselt ja õigeaegselt läbi, ning
- kehtestama asjakohase asutusesisese heakskiitmisemenetluse, et tagada eespool osutatud sammude järgmine.

Samaväärsete toodete kulud ja keerukus

Asjakohased õigusaktid: MiFID II direktiivi artikli 25 lõige 2 ning MiFID II delegeeritud määruse artikli 54 lõige 9.

9. üldsuunis

91. Sobivuse hindamise poliitika ja menetlused peaksid tagama, et enne seda, kui ühing otsustab soovitatava(te) investeerimistoo(de)te või kliendi nimel valitsetavasse portfelli investeeritavate toodete üle, teostatakse põhjalik võimalike investeerimisalternatiivide hindamine, võttes arvesse toodete kulusid ja keerukust.

Toetavad suunised

92. Ühingud peaksid rakendama protsessi, võttes arvesse teenuse olemust, ärimudelit ja pakutavate teenuste laadi, et hinnata kättesaadavaid tooteid, mis on üksteisega samaväärsed selles, et suudavad vastata kliendi vajadustele ja olukorrale, nt sarnaste sihtturgude ning sarnase riski-tulu profiiliga finantsinstrumendid.
93. Kuluteguri kaalumisel peaksid ühingud arvesse võtma kõiki MiFID II direktiivi artikli 24 lõike 4 asjakohaste sätete ja seotud MiFID II delegeeritud määruse sätetega hõlmatud kulusid ja tasusid. Keerukuse osas peaksid ühingud järgima eespool 7. suunises osutatud kriteeriume. Piiratud tootevalikuga või üht toodet soovitavate ühingute puhul, kus samaväärsete toodete hindamine võib olla piiratud, on oluline kliente asjaomases olukorrast teavitada. Selles kontekstis on eriti tähtis, et klientidele jagatakse asjakohast teavet selle kohta, kui piiratud on pakutavate toodete valik, nagu on sätestatud MiFID II direktiivi artikli 24 lõike 4 punkti a alapunktis ii³³.

³³ Vastavalt MiFID II direktiivile ei pea ühingud seepärast arvestama kõikvõimalikke turul esinevaid investeerimisvõimalusi, et vastata MiFID II delegeeritud määruse artikli 54 lõike 9 nõudele.

94. Kui ühing kasutab ühtseid portfellistrateegiaid või investeerimisettepanekute mudelid, mis kehtivad erinevatele sama investeerimisprofiiliga klientidele (nagu ühing on kindlaks määranud), võib samaväärsete toodete kulu ja keerukust hinnata kõrgemal tasandil, keskselt (näiteks investeerimiskomisjoni siseselt või mõne muu komisjoni siseselt, kes tegeleb ühtsete portfellistrateegiate või investeerimisettepanekute mudelite määratlemisega), kuid ühing peab siiski tagama, et valitud investeerimistooted on sobivad ja vastavad iga kliendi puhul tema profiilile.
95. Ühingud peaksid suutma põhjendada neid olukordi, kus samaväärse asemel valitakse või soovitatakse kallimat või keerukamat toodet, võttes arvesse seda, et toodete valikuprotsessis investeerimise või portfelli valitsemise kontekstis võib arvesse võtta ka lisakriteeriume (nt portfelli hajutus, likviidsus või riskitase). Ühingud peaksid dokumenteerima ja pidama arvet asjaomaste otsuste üle, sest ühingu kontrolliüksustel tuleks pöörata asjaomastele dokumentidele erilist tähelepanu. Vastavad dokumendid peaksid läbima asutusesisese läbivaatamise. Investeerimise otsustamisel võiksid ühingud selgelt määratletud põhjustel samuti otsustada teavitada klienti otsusest valida kulukam ja keerukam finantsinstrument.

Investeeringute ülemineku kulud ja kasulikkus

Asjakohased õigusaktid: MiFID II direktiivi artikli 16 lõige 2 ja artikli 25 lõige 2 ning MiFID II delegeeritud määruse artikli 54 lõiked 11 ja 12.

10. üldsuunis

96. Ühingud peaksid kehtestama asjakohase poliitika ja menetlused, millega tagatakse ülemineku kulude ja kasu analüüsimine, nii et ühingud on võimelised mõistlikult näitama, et vahetusest eeldatavalt saadav kasu on kuludest suurem. Ühingud peaksid lisaks kehtestama asjakohased kontrollimeetmed, et vältida MiFID II direktiivi asjaomaste nõuete täitmisest kõrvalehoidmist.

Toetavad suunised

97. Asjaomase suunise tähenduses ei loeta vahetuseks selliseid investeerimisotsuseid nagu valitsemise all oleva portfelli tasakaalustamine „passiivse strateegia“ korral indeksi järgimiseks (vastavalt kokkuleppele kliendiga). Kahtluste vältimiseks loetakse vahetuseks mis tahes tehinguid, kus asjaomaseid künniseid ei säilitata. Iseenesest kutseliste klientide puhul võidakse kulu ja kasu analüüs teostada investeerimisstrateegia tasandil.
98. Ühingud peaksid arvesse võtma kogu vajalikku teavet, et teostada ülemineku kulu ja kasu analüüs, st kaalutavate uu(t)e investeeringu(te) eeliste ja puuduste hindamine. Kulumõõte kaalumisel peaksid ühingud arvesse võtma kõiki MiFID II direktiivi artikli 24 lõike 4 asjakohaste sätete ja seotud MiFID II delegeeritud määruse sätetega hõlmatud kulusid ja tasusid. Selles kontekstis võivad asjakohaseks osutada nii kulu ja kasu rahalised kui ka mitterahalised tegurid. Need on näiteks:

- kavandatava alternatiivse tehingu oodatav netotulu (mille puhul võetakse arvesse ka võimalikke kliendi (klientide) tehtavaid ettemakseid) vs olemasoleva investeringu oodatav netotulu (mille puhul tuleks lisaks arvesse võtta võimalikke väljumiskulusid, mida klient (klientid) võivad kanda juba tema (nende) portfelli olevast tootest loobumisel);
 - kliendi asjaolude ja vajaduste muutumine, mis võib olla vahetuse kaalumise põhjus, nt lühiajalise likviidsuse vajadus ootamatu ja ettekatsematu perekondliku sündmuse tagajärjel;
 - tooteomaduste ja/või turutingimuste muutumine, mis võib olla kliendi (klientide) portfelli(de) vahetuse kaalumise põhjus, st kui toode muutub turusuundumuste tõttu mittelikviidseks;
 - kliendile portfelli vahetusega kaasnev kasu, nt i) portfelli hajutatuse suurenemine (geograafilise ala, instrumendi liigi, emitendi liigi jne alusel), ii) portfelli riskiprofiili parem vastavus kliendi riskieesmärkidele, iii) portfelli likviidsuse kasv või iv) portfelli üldise krediidiriski vähenemine.
99. Investeerimisnõustamisel peaks sobivuse hindamise aruandes (mille ühing peab esitama enne tehingu tegemist jaekliendile) olema üksikasjalik selgitus, kas soovitatud vahetuse kasu on suurem kui sellega kaasnevad kulud.
100. Ühinged peaksid kehtestama süsteemid ja kontrollid, et jälgida soovitatava vahetuse kulude ja kasu hindamise kohustuse eiramise riski, nt olukordades, kus toote müügi nõuandele järgneb hiljem (nt mõni päev hiljem) teise toote ostmise nõuanne, kuid kaks tehingut olid tegelikult algusest peale rangelt seotud.
101. Kui ühing kasutab ühtseid portfellistrateegiaid või investeerimisettepanekute mudelid, mis kehtivad erinevatele sama investeerimisprofiiliga klientidele (vastavalt ühingu määratlusele), võib vahetuse kulude/kasu analüüsi teostada kõrgemal tasandil kui iga individuaalse kliendi või iga individuaalse tehingu tasandil. Ehk täpsemalt, kui vahetuse üle otsustatakse keskselt, näiteks investeerimiskomisjoni siseselt või mõne muu komisjoni siseselt, kes tegeleb ühtsete portfellistrateegiatega või investeerimisettepanekute mudelite kindlaksmääramisega, võib kulude/kasu analüüsi teostada asjaomase komisjoni tasandil. Kui vahetuse üle otsustatakse keskselt, kehtib vastaval tasandil teostatud kulude/tulude analüüs kõigile sarnastele kliendiportfellidele, ilma et oleks vaja hinnata iga individuaalset klienti eraldi. Sellises olukorras võiks ühing lisaks asjaomase komisjoni tasandil kindlaks määrata põhjuse, miks otsustatud vahetust ei teostata teatud klientide puhul. Kuigi kulude/tulude analüüsi võib sellistes olukordades teostada kõrgemal tasandil, peab ühing sellele vaatamata kasutama asjakohaseid kontrole veendumaks, et teatud klientide puhul puuduvad konkreetsed omadused, mis vajavad analüüsimist diskreetsemal tasandil.

102. Kui portfelliportfelli on kliendi konkreetsete investeerimisvajaduste tõttu kliendiga kokku leppinud eriotstarbelistes volitustes ja investeerimisstrateegias, peaks vahetuse kulude-tulude kliendi tasandi analüüs olema erinevalt eespool osutatust³⁴ asjakohasem.
103. Vaatamata eespool öeldule, kui portfelliportfelli haldur leiab, et portfelli parameetrite ülesehitust tuleks muuta viisil, mis ei ole kliendiga kokku lepitud volituste alusel lubatud (nt omakapitalile keskenduva strateegia vahetamine fikseeritud sissetulekule keskenduva strateegia vastu), peaks portfelliportfelli valitseja seda kliendiga arutama ning läbi vaatama või teostama uue sobivuse hindamise, et kokku leppida uutes volitustes.

I.IV MUUD SEOTUD NÕUDED

Ühingu personali kvalifikatsioon

Asjakohased õigusaktid: MiFID II direktiivi artikli 16 lõige 2, artikli 25 lõiked 1 ja 9 ning MiFID II delegeeritud määruse artikli 21 lõike 1 punkt d.

11. üldsuunis

104. Ühingutel on vaja tagada, et sobivuse hindamise materiaalsete aspektidega seotud töötajatel oleksid vajalikud oskused, teadmised ja asjatundlikkus.

Toetavad suunised

105. Töötajad peavad mõistma rolli, mida nad täidavad sobivuse hindamisel, ning neil peavad olema ülesannete täitmiseks vajalikud oskused, teadmised ja asjatundlikkus, sealhulgas piisavad teadmised asjaomaste regulatiivsete nõuete ja menetluste kohta.
106. Töötajatel on vajalikud teadmised ja pädevused, mis on sätestatud MiFID II artikli 25 lõikes 1 (ja täpsustatud ESMA suunistes teadmiste ja pädevuste hindamise kohta³⁵), sh seoses sobivuse hindamisega. Töötajatel peaksid olema ka vajalikud teadmised ja pädevus seoses MiFID II delegeeritud määruse artikli 2 lõikes 7 sätestatud jätkusuutlikkuseeliste kriteeriumidega ning nad peaksid suutma klientidele selgitada eri aspekte mittetehnilises keeles. Selleks peaksid ühingud pakkuma töötajatele asjakohast koolitust.
107. Teistel töötajatel, kes ei puutu otseselt kokku klientidega, kuid osalevad sobivuse hindamises muul viisil, peavad siiski olema vajalikud oskused, teadmised ja asjatundlikkus, sõltuvalt nende konkreetsest rollist sobivuse hindamise protsessis³⁶. See võib olla näiteks seotud küsimustike koostamise, sobivuse hindamist reguleerivate algoritmide või muude sobivuse hindamise teostamiseks vajalike aspektide määratlemise ja sobivusnõuetele vastavuse kontrollimisega.

³⁴ Suhted kutseliste klientidega: vt punkt 89.

³⁵ Viide: ESMA71-1154262120-153 EN (rev).

³⁶ ESMA märgib, et mõni liikmesriik nõuab investeerimisnõustamise ja/või portfelli või samaväärsete süsteemide valitsemise teenust osutatavalt töötajatelt pädevustunnistust, et tagada sobivuse hindamise materiaalsete aspektidega seotud personali teadmiste ja asjatundlikkuse vajalik tase.

108. Vajaduse korral, kui kasutatakse automaatseid vahendeid (sh hübriidvahendid), peaksid investeerimisühingud tagama, et nende töötajatel, kes osalevad asjaomaste vahendite määramisega seotud tegevuses:

- (a) on asjakohane arusaam digitaalsel nõustamisel kasutatavast tehnoloogiast ja algoritmidest (eelkõige suudavad nad aru saada digitaalse nõustamise aluseks olevate algoritmidega seotud põhimõtetest, riskidest ja eeskirjadest) ning
- (b) suudavad aru saada ja läbi vaadata algoritmide abil loodud digitaalseid/automaatseid nõuandeid.

Registripidamine

Asjakohased õigusaktid: MiFID II direktiivi artikli 16 lõige 6, artikli 25 lõiked 5 ja 6 ning MiFID II delegeeritud määruse artiklid 72 , 73, 74 ja 75.

12. üldsunnis

109. Ühingud peaksid vähemalt

- (a) rakendama sobivat andmete registreerimise ja säilitamise korda, et seoses sobivuse hindamisega tagada korrastatud ja läbipaistev registripidamine, sealhulgas kogudes kliendilt teavet, registreerides kõik sobivuse hindamise järgselt esitatud investeerimisnõuanded ja tehtud investeeringud (ning negatiivsed investeeringud) ning esitades kliendile seotud sobivusaruanded;
- (b) tagama, et registreerimiskorraga saaks avastada ebaõnnestunud sobivushinnanguid (näiteks eksitavat müüki);
- (c) tagama, et peetavad registrid, sh klientidele esitatud sobivusaruanded oleksid kättesaadavad ühingu asjaomastele isikutele ja pädevatele asutustele;
- (d) kehtestama asjakohased ja piisavad menetlused, et kõrvaldada registripidamise korra mis tahes puudused või piirangud.

Toetavad suunised

110. Ühingutes vastu võetud registripidamise kord peab olema selline, et ühingud saaksid tagantjärele kindlaks teha (negatiivse) investeeringu tegemise ning investeerimisnõuannete jagamise põhjused, isegi kui nõustamise tagajärjel tegelikku (negatiivset) investeeringut ei tehtud. See võib olla oluline kliendi ja ühingu vahelise vaidluse korral. Samuti on seda vaja kontrolli eesmärgil – näiteks kui registrit korralikult ei peeta, võib see takistada pädeval asutusel hinnata ühingu sobivuse hindamise menetluse kvaliteeti ning nõrgendada juhtimisega seotud teabe asjakohasust eksitava müügi riskide tuvastamisel.

111. Ühing peab seepärast registreerima kogu asjakohase teabe sobivuse hindamise kohta, näiteks kliendiandmed (sealhulgas selle, kuidas andmeid kliendi riskiprofiili kindlaks määramiseks kasutatakse ja tõlgendatakse) ning kliendile soovitatud või kliendi nimel ostetud finantsinstrumentide teabe, samuti klientidele esitatud sobivusaruande. Register peaks sisaldama järgmisi andmeid:
- kõik muudatused, mis ühing on teinud seoses sobivuse hindamisega, eelkõige kõik kliendi investeerimisriski profiili muudatused;
 - profiiliga sobivad finantsinstrumentide liigid ja sellise hindamise põhimõtted, samuti kõik muudatused ja nende põhjused;
 - olukorrad, kus kliendi jätkusuutlikkuseelistusi kohandatakse kooskõlas MiFID II delegeeritud määruse artikli 54 lõikega 10, sealhulgas sellise kohandamise põhjuste selge selgitus.
112. Ühingud peaksid mõistma lisariske, mis võivad mõjutada investeerimisteenuste osutamist veebi-/digitaalsete vahendite kaudu, nt pahatahtlik kübertegevus, ning peaksid kehtestama korra asjaomaste riskide leevendamiseks³⁷.

³⁷ Ühingud peaksid asjaomaseid riske kaalutlema peale suunises sätestatu konteksti ka seoses ühingu MiFID II direktiivi artikli 16 lõike 4 kohaste ulatuslikemate kohustustega võtta mõistlikke meetmeid, et tagada investeerimisteenuste osutamise ning investeerimistegevuse järjepidevus ja korrapärasus ning järgida vastavaid sellega seotud delegeeritud määruse nõudeid.